

Jood/ 'de Joden'

Woordgebruik (de benaming 'de Joden')¹

De naam Jood is afgeleid van het woord Juda (Godlover). En Juda is aanduiding van de in het Zuiden van het heilige Land wonende Israëlieten. Na de wegvoering van het Noordelijk Rijk (722 v. C.) heten deze Judeeërs ook Israëlieten; een rest, waarin de hoop op herstel levend blijft. De Magen David (Davidsster) is daar een teken van.²

Na de terugkeer van Juda uit de ballingschap (538 v. C.) noemen de Judeeërs zich onder elkaar bij voorkeur Israëlieten. Men voelt zich het uitverkoren volk van God. De naam Jood is dan meer een naam tegenover de buitenwacht (door de Joden zelf gebruikt in de diaspora), ook steeds gebruikt door de heidenen, soms in ongunstige zin. Men vergelijkte Matth. 2 : 2, waar de wijzen uit het Oosten spreken over de „Koning der Joden” en Matth. 27 : 37, het opschrift boven het kruis: „Deze is Jezus de Koning der Joden”. De titel Koning der Joden, een Messiaanse titel, klonk hier het volk als godslastering in de oren.

*De Joden in de Evangelien en in Handelingen*³

a. De Evangelien

Jezus' houding tegenover Zijn eigen volk zouden we kunnen typeren met de woorden „wervend” en „confronterend”. Met innerlijke ontferming bewogen over de schare, zocht Hij „de verstrooide schapen van het huis Israëls” te vergaderen (Matth. 9 : 36; 15 : 24). Vooral Lukas laat zien, hoe Jezus (ook sociaal) bewogen was over de afgedwaalden, hoeren en tollenaars.

God bewijst Zijn trouw aan Israël in Jezus, de Koning van de eindtijd (Luk. 1 : 68vv.). In Gods bemoeienis met de wereld gaat Israël voorop. Jezus stond wervend onder het volk der Joden. Maar tegelijk verweet Hij dat volk telkens grote ongehoorzaamheid jegens Hem de Gezondene des Vaders. Reeds in het begin van zijn Evangelie laat Lukas zien, dat velen in Israël over Jezus struikelen zullen (Luk. 2 : 34). Er voltrekt zich een scheiding (crisis) in Israël in de confrontatie met Jezus. Steeds meer openbaart zich het verzet tegen Jezus van de

¹ In deze voordracht gaat het uitsluitend over de vaak in het NT (Evangelien, Brieven, vooral van Paulus, Openbaring) gebruikte aanduiding 'de Joden'. Is er sprake van antisemitisme (ra ra, hoe zou het kunnen, waar alle schrijvers van de Bijbelboeken NT met uitzondering van Lukas Joden zijn?). Vanwaar de vaak negatief geïnterpreteerde uitspraken over Joden in het NT? Het gaat hier dus niet over het woord/ begrip 'Israël'.

² 'Volgens overleveringen stamt de Davidsster als decoratief uit de tijd van koning David en Salomo en zou hij eens de tempel in Jeruzalem hebben gesierd. In de oudheid en in de Middeleeuwen werd hij al in de Joodse kunst toegepast....Ook komt de term davidster voor in het traditionele joodse gebedenboek de Siddeor, onder andere in het Amida-gebed (dat rond het jaar 1000 van de gangbare jaartelling zijn vorm vond), waarin hij poëtisch verwijst naar de Goddelijke bescherming van de Bijbelse koning David en de verwachte restauratie van zijn Huis.' Zo Wikipedia (Internet).

³ In deze voordracht is hoofdzakelijk gebruik gemaakt van: a) F. J. Pop, *Bijbelse woorden en hun geheim*; 's Gravenhage 1964, s.v. Jood-Israëliet; deze bijdrage in Pop is niet in alle opzichten navolgenswaardig en b) *Dictionary of Jesus and the Gospels* (ed. Joel B. Green, Scot McKnight; Intervarsity Press; Leicester 1982. Vooral blz.14vv: J. A Wetherley, *Anti Semitism*. Zie ook *Jew, Paul the* in *Dictionary of Paul and his letters* (ed. Gerald F. Hawthorne/ Ralph P. Martin); Leicester 1993; blz.503.

kant van de Joodse leidlieden. Steeds weer laat Jezus Zijn „wee u" horen in een confrontatie met hen. Dat laatste maakt, dat in het Johannes-evangelie het woord Jood haast een synoniem wordt voor „tegenstander". Johannes maakt enerzijds duidelijk, dat God niet om het Joodse volk heen naar de wereld gaat. ‘De zaligheid is uit de Joden’ (Joh. 4 : 22). In de ene Jood Jezus komt God al Zijn beloften aan Israël na.. Maar anderzijds laat Johannes zien, dat het Jood-zijn (eigengerechtigheid, verwerping van Jezus) de grote blokkade vormt voor het Evangelie der genade (Joh. 8 : 44vv.).

b. Handelingen, door Lulas geschreven

Ook in het boek Handelingen komt het Joodse volk telkens ter sprake. Van de houding van de apostelen (vooral Paulus) is het volgende te zeggen:

1 Het Evangelie moet eerst aan de Joden worden verkondigd (Hand. 1 : 8; 3 : 26; 13 : 45v; vgl. Luk. 24 : 47: „beginnende van Jeruzalem..."). Paulus gaat op het zendingsterrein altijd eerst naar de synagogen.

2 De Joden worden schuldig gehouden voor de moord op Jezus (Hand. 2 : 23). Zij hebben het „onwetend" gedaan (Hand. 3 : 17) d.i. er is voor hen een mogelijkheid van vergeving.

3 De beloften blijven voor de Joden gelden (2 : 36-39); als zij als zonen van het verbond (13 : 26) zich bekeren, is er behoud.

4 In die weg komen zij in de kring van de Adventsgemeente rondom Jezus. Ook al blijven zij zich als Jood gedragen (o.a. besnijdenis, ceremoniële wetten), het geloof in de Messias Jezus bepaalt hun levensgang (Hand. 15 : 11).

5 Toch blijven vertegenwoordigers van het Joodse volk zich verharderen (Hand. 13 : 46 en 17 : 5vv.). Vooral het slot van het boek Handelingen wijst daarop met een aanhaling uit Jesaja 6 : 9v. (zie 28 : 26vv.). Helaas gedragen de Joden in de diaspora zich vaak als ongehoorzamen aan het Evangelie (vgl. Hand.17:5vv).

De Joden in Paulus' brieven (de brief aan de Romeinen; 1 Thessalonicensen) en Openbaring

4

1 Het voordeel van de Jood is, dat aan de Joden de woorden Gods zijn toebetrouwd (Rom. 3 : 1vv). God maakt onderscheid. Er is evenwel daarin geen onderscheid met heidenen, dat allen gezondigd hebben: de Joden ónder en de heidenen zónder de wet (Rom. 2 : 12; 3 : 23). Het meest wezenlijke van het Jood-zijn blijft intussen, dat de Jood in beginsel een Godlover is in en door de besnijdenis van zijn hart (Rom. 2 : 29). Vgl. ook Gen. 49 : 8.

2 God liet de Joden vooropgaan in de verkondiging van het Evangelie van de Messias Jezus (Rom. 1 : 16). Zij verwierpen het echter vanwege hun eigengerechtigheid (Rom. 10 : 2vv.) Paulus - zelf een Jood - heeft groot hartzeer over de afkerigheid van zijn volksgenoten (Rom. 9 : 2vv). Maar God maakte a.h.w. gebruik van hun verwerping van de Messias om tot de heidenen te gaan. Hun verwerping is de verzoening der wereld (Rom. 11 : 11 en 15). Heidenen worden als wilde olijftakken in de olijfbom van Israël geënt.

3 Daarna is God met Israël nog niet klaar (Rom. 11 : 23, 24 en 32). In het licht van Gods onberouwelijke roeping en verkiezing blijven de Joden "beminden om der vaderen wil" (Rom. 11 : 28 en 29). Heidenen moeten hen tot jaloersheid verwekken. Als der heidenen volheid zal ingegaan zijn, wordt gans Israël zalig (Rom. 11 : 26).

4 Met het oog op dit alles roept Paulus zijn volksgenoten gedurig op om hun eigengerechtigheid te laten varen en door het geloof alleen te gaan leven (Rom. 10 : 3; Fil. 3 :

⁴ Zie verder www.dsdenboer.refoweb.nl: de rubriek hermeneutische/exegetische voordrachten en de rubriek Notities over Kerk en Israël

9). Zoals Abraham, de volstrekt betrouwbare getuige van het O.T., die zonder de werken der wet gerechtvaardigd is (Rom. 4 : 1vv.). Om de Joden te winnen wordt Paulus dan de Joden een Jood (Vgl. Hand. 16 : 3; 18 : 18 en 21 : 23vv.; 1 Kor. 9 : 20), zonder een gevangene te worden van het Joodse leef- en denkschema.

5 Inmiddels komt Gods toorn in al zijn hevigheid tot het Joodse volksbestaan, zolang zij zich blijven verzetten (1 Thess. 2 : 16). Gods toorn tot het einde betekent hier niet, dat Gods toorn (temporeel) nooit meer ophoudt. Het houdt wel in, dat als Israël zich blijft verharderen, het met God nog niet klaar, net zomin als het Joodse volk met God klaar is. Gods toorn is te duchten.

6 In het laatste Bijbelboek (Openbaring 2 : 9 en 3 : 9) worden Joden om hun ongeloof betiteld als „synagoge des satans”. Vgl. Joh. 8 : 44.

7 Van Jodenhaat is in antisemitische zin op geen enkele wijze sprake in het Nieuwe Testament. Het Joodse volk wordt hier nergens afgeschreven, laat staan als oud vuil aan de kant geworpen. De Holocaust is in het licht van heel de heilige Schrift een godonterende zaak.

EXCURS OVER ANTISEMITISME IN HET NT (DE EVANGELIËN/ PAULUS) ⁵

- Als in de Evangelieën het Joodse volk soms ter sprake komt in de 'benaming' 'dit geslacht' (bijv. Matth. 12 : 39-42; Luk. 7 : 29,30v) is dat een aanklacht tegen de ongelovigen en onderworpenen aan het oordeel onder Israël. Het is een specifieke aanduiding van een deel van het volk der Joden (Farizeënen/ wetgeleerden) in hun verzet tegen Messias Jezus. Dat is te vergelijken met het gebruik van het woord 'generatie' door Josephus als aanduiding van de verzetsbeweging (Zeloten) bij de verovering van Jeruzalem (niet het hele volk dus). M.a.w.: de Joden zijn hiermee niet 'en masse' veroordeeld.
- Het gebruik van de benaming 'de Joden' als aanduiding van de opponenten van Jezus in de Evangelieën is niet een indicatie van de vijandige gezindheid van alle Joden. Vooral Johannes gebruikt de aanduiding 'de Joden' vaak, maar Mattheüs slechts eenmaal (Matth. 28 : 15) en Lukas in Handelingen verschillende keren (Hand. 9 : 23; 12 : 3; 13 : 45; 17 : 5; 22 : 30; 26 : 2). De Evangelieën in de gelijkenis van de boze wijngaardeniers (Matth. 21 : 33-46; Mark. 12 : 1-12 ;Luk. 20 : 9-19) zeggen wel, dat het Koninkrijk van Israël wordt weggenomen en aan de heidenen gegeven, maar bedoeld is: weggenomen van de leiders (niet de menigte van het volk)...Vooral de Joodse leidslieden (sanhedrin; niet de Joden op zich) worden in de Evangelieën geheld om hun afwijzing van Jezus als Messias, niet om hun Jood-zijn (ethnisch).. Dat Jezus Zijn tegenstanders 'uit de duivel' noemt, is omdat zij Zijn geboorte illegitiem (geen echte Jood) noemen (Joh. 8 : 41)
- Ook in Johannes is 'de Joden' een karakterisering van de ongelovigen (opponenten van Jezus) en dan vooral van de oversten of overpriesters en Farizeërs. Zie Joh. 7 : 13, 26, 32, 45-49; 8 : 13, 48, 57; 9 : 13, 15v, 18. Vgl. 'de Joden' in Joh. 5 : 15; 7 : 11-13; 9 : 22). Johannes stelt vast, dat Jezus een Jood is en dat de zaligheid

⁵ Zie over de kwestie van de toerekeningsvatbaarheid/ verantwoordelijkheid in een tekst als Matth.27:25 de desbetreffende voordracht in mijn website ' Zijn bloed kome over ons en onze kinderen' in de rubriek 'Notities over Kerk en Israël'.

uit de Joden is (Joh. 4 : 9, 22b). Dit kan moeilijk als antisemitisme worden betiteld. 'De Joden' in Johannes is dus niet per definitie: alle Joden. Gebruikt Johannes de benaming 'de Joden' (wellicht?) vanwege de situatie waarin christenen (ook Johannes) verkeerden, toen de christen-Joden uit de synagoge verwijderd werden (Joh. 9 : 22; 12 : 42; 16 : 2).

- Maar is het woord 'laos' dat gebruikt wordt in de lijdensgeschiedenis niet een bewijs, dat het Joodse volk als geheel zich verantwoordelijk heeft geacht voor Jezus' kruisdood? M.i. zijn het naast Pilatus hoofdzakelijk de leidslieden van het volk Israël, die voor de kruisiging van Jezus verantwoordelijk wilden zijn. In Joh. 11 : 47v lezen we, dat zij vreesden, dat de Romeinen hun woonplaats zou vernietigen, als ze Jezus Zijn gang lieten gaan. Met andere woorden: de overpriesters die hoofdzakelijk van de partij van de Sadduceën waren en deze wilden graag goede vrienden met de Romeinen blijven. Maar niet minder ook de Farizeën die Jezus beschuldigden van Godslastering (Matth.26 : 57-66). Verder lezen we ook in de Evangeliën, dat het Joodse volk Jezus' kruisdood eiste, als 'laos' = volk (vgl. Matth. 27 : 25; Luk. 23 : 13).

Dit woord 'laos' wordt zowel in de Septuagint (LXX) en in het NT gebruikt als aanduiding van het volk Israël. Is dit dan soms toch het gehele Joodse volk? Nee. In Lukas is dit woord de aanduiding van het gewone volk (het gepeupel) in onderscheiding van de tempelhiërarchie (20 : 6, 19; 21 : 38; 22 : 2). In 23 : 13 is het een groep onderscheiden van de priesters en leiders. Dat Lukas met dit woord niet heel Israël bedoelt, blijkt uit Hand.13 : 27v; hier worden alleen de inwoners van Jeruzalem genoemd als verantwoordelijk voor Jezus' veroordeling.

In Mattheüs is in de aanduiding 'heel het volk' een verwijzing te zien naar wat in de wet geschreven is over de verantwoordelijkheid van heel het volk bij iemands stening (vgl. Deut. 13 : 9; LXX vs.10 en 17 : 7). De Misjna (m.Sanh.6:4) stelt, dat alle Israëlieten daarvoor de verantwoordelijkheid moeten dragen. Vgl. Jer. 26 : 8v, 15. Niet bedoeld is in Mattheüs dat alle Israëlieten vroegen om en deelnamen aan de executie. Mattheüs spreekt hyperbolisch. Niet alle Israëlieten waren vertegenwoordigd voor Pilatus' paleis. Verder waren Romeinse soldaten de uitvoerders van het 'vonnis.'